

Az Országos Erdészeti Egyesület Természetvédelmi Szakosztályának állásfoglalása a jövő erdőtelepítéseivel kapcsolatban

Cél: Olyan erdőtelepítési koncepció megalkotása, melyben nemcsak a fatermesztési (profitszerzési) szempontok vannak figyelembe véve, hanem az ökológiai alapokon nyugvó táj- és természetvédelmi szempontok is, melyek egyben a tartamos erdőgazdálkodás alapjait is képezik.

Távolabbi előzmények: 1949-től 1999-ig, tehát fél évszázad alatt hazánkban erdőtelepítéssel 600 ezer hektár új erdőterület létesült, ezzel az 1,1 millió hektárnyi faállománnyal borított terület 1,7 millió hektárra emelkedett. Kétségtelen, hogy ez volt a magyar erdőgazdálkodás eddigi legnagyobb fegyverténye, de különösen az utóbbi két évtizedben erdővédelmi, tájvédelmi és természetvédelmi szempontból ezt a nagyszabású erdőtelepítést számos kritika érte. Ezek az észrevételek elsősorban a terület- és fajfajválasztásra vonatkoztak.

Közelebbi előzmények: A küszöbön álló EU-csatlakozás után tekintélyes nagyságú földterületen nem lehet majd szántóföldi mezőgazdálkodást folytatni. Ezen területek egy részén célszerűen át lehet térni az erdőgazdasági hasznosításra, azaz erdőtelepítéssel új erdőket lehet létesíteni. Erre szinte kizárólag a magántulajdonban lévő földterületeken nyílik lehetőség, állami támogatással, az eddigi tervek szerint 700 ezer hektár nagyságban.

Erdővédelmi, tájvédelmi és természetvédelmi elvárások a jövő erdőtelepítéseivel kapcsolatban

Általános szempontok:

- A nemzetközi egyezményekkel és társadalmi elvárásokkal egybecsengve a jövő erdőtelepítéseinek célja nem lehet kizárólag az élőfakészlet növelése, hanem olyan stabil erdei ökoszisztémák létrehozása, ahol a biodiverzitás megőrizhető és az új erdők közjóléti funkciói a társadalom szolgálatába állíthatók.

Területválasztás:

- Az elmúlt fél évszázad erdőtelepítései elsősorban sík vidékeinket célozták meg. Mivel az alföldi erdők telepítése elsősorban vízkérdés, s ezen a téren javulás nem várható (a globális felmelegedés miatt sem), javasoljuk, hogy a jövő erdőtelepítései a dombvidéki, alacsonyabb hegyvidéki területekre koncentrálódjanak. Ezekben a részeken lényeges és nagy területű termőhelyrom-

lás nem következett be, lehetőség van a természetes-természetszerű állományok visszahozatalára is. Ezt a régiót annál is inkább előtérbe kellene hozni, mert a legrosszabb minőségű szántóterületek itt találhatók.

- A fenti véleményt annak ellenére is fenntartjuk, hogy tudjuk, a legnagyobb területű szántóterületek az alföldön fognak felszabadulni. Az alföldi szántók helyére telepített nagy kiterjedésű állományok – különösen, ha azok monokultúra jellegűek – sorsa bizonytalan, illetve ezek kedvezőtlen szerepet játszhatnak az egyébként is megromlott víz-háztartásban.

- Az alföldön elsősorban fasorok, erdősávok, facsoportok, erdőfoltok telepítése indokolt. Azokon a sík vidéki területeken, ahol nincs vagy jelentéktelen a talajvízszint-csökkenés (pl. Szatmár-Beregi-sík, Bodrogköz, Körös-vidék, Dráva-sík), ott mindenképpen az erdőterület javára. Ez a terület mint zöld folyosó nagyon fontos az alföldi életközösségek biodiverzitásának megőrzésében és folyóvizeink tisztaságának megővésében, ezért az itt létesítendő természetes-természetszerű állományokat külön támogatásban javasoljuk részesíteni.

- A múlt erdőtelepítéseivel kapcsolatban a legtöbb kifogás azért merült fel, mert sok helyen természeti értékeket (pl. sziklagyepek, lejtősztyepek, homoki és sziki gyepek, mocsár- és láprétek) semmisítettek meg vele – végérvényesen – vele. Azért, hogy ez meg ne ismétlődessen – az EU-csatlakozás következményeivel számolva és a természeti területek kijelölését figyelembe véve – javasoljuk, hogy a jövő erdőtelepítései a szántó művelési ágú területekre koncentrálódjanak. Esetenként a természeti értéket nem jelentő másodlagos gyepek is szóba kerülhetnek itt. Amennyiben nem szántó művelési ágú területen kívánnak erdőt telepíteni, a területileg illetékes természetvédelmi hatóság írásos beleegyezését be kell szerezni.

- Javasoljuk továbbá, hogy az erdőtelepítésekkel kapcsolatos elvárásokat, irányelveket és konkrét eljárásokat a korábbi „zöld könyvekhez” [Danszky I. (szerk.): Magyarország erdőgazdasági tájainak erdőtelepítési, erdőfelújítási irányelvei és eljárásai I–VI., 1963] hasonlóan mind a 99 erdőgazdasági tájrészletre dolgozzák ki, s azt bocsássák az erdőtelepítők részére. Ezzel a tájlep-

tékü természetmegőrzési koncepció biztosítható lenne.

Fajfajválasztás:

- A másik kifogás az erdőtelepítések-nél alkalmazott jelentős arányú idegenföldi (vagy klónozott) fajfajarányt érintette. A jövőben ajánlatos a természetes-természetszerű erdők arányát az erdőtelepítések segítségével is emelni, ezért – ahol ez lehetséges – szorgalmazni és jelentős mértékben anyagilag is támogatni kell az ilyen törekvéseket. Javasoljuk, hogy az őshonos fajfajokkal végzett erdőtelepítések támogatási egységára sokszorosa legyen a nem őshonos, faültetvénynek telepített fajfajok egységárainak.

- Nagymértékben célszerű emelni az őshonos fajfajok egyes állományainak támogatását is az elegendően állományok támogatásához képest, annak egyértelmű körülhatárolásával, hogy hol és milyen állomány tekinthető természet-szerű, egyes állománynak. Ennek jelentősége messze nem korlátozódik természetvédelmi szempontokra, hanem kiemelkedő erdővédelmi jelentőséggel is bír.

Szabályozás, érdekelttség:

- Mint tudjuk, a jövőben erdőtelepítéseket elsősorban magántulajdonban lévő földrészteléken lehet majd megvalósítani. Az egyéni és társadalmi érdek ellentétpár feldolgozásához, a fent megfogalmazott elvárások teljesüléséhez mindenképpen jól működő szabályozórendszer kidolgozását látjuk célszerűnek. Mindenképpen olyan szabályozási rendszert javasolunk bevezetni, amely nem egyszerű, illetve az erdő átadásáig tartó pénzügyi támogatást tartalmaz, hanem éves bontásban, de több évtizeden keresztül kapná az állampolgár a pénzt. Persze ezekben az esetekben a véghasználatkor jelentős jövedelemelvonásokat is be kellene építeni a konstrukcióba.

- Megteremtendő a jogi és pénzügyi lehetősége annak, hogy az erdőgazdaságok, mint az erdők telepítésére és gondozására leginkább felkészült szervezetek, a programban megfelelő arányban részt vehessenek.

- Az erdőtelepítési programot célszerűbbnek tartanánk az EU-csatlakozás után elkezdni. Valószínűleg nem mindegy, hogy az ország mekkora agrárterülettel lép be az unióba, s abból mekkora területen kell a művelési ágat megváltoztatni.